

воєнних ризиків та шукати нові стратегії для відновлення своєї конкурентоспроможності. Нам доведеться відбудовувати наново нашу частину глобального інтелектуального простору та повертати вітчизняні університети до світової академічної спільноти.

Література

1. Копитко В. Вища освіта під час війни: скільки в Україні іноземних студентів і звідки приїжджають. *РБК*: веб-сайт. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/vishcha-osvita-pid-chas-viyini-skilki-ukrayini-1779098944.html> (дата звернення: 15.08.2026)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-651-8-20>

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ НМТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПРИ ВСТУПІ ДО ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дерев'янко Наталія Зеновіївна

*доктор філософії в галузі права, доцент, академік
Академії адміністративно-правових наук, академік
Академії політико-правових наук, член-кореспондент
Міжнародної кадрової академії, голова Рівненського відділення
Центру українсько-європейського міжнародного співробітництва
м. Рівне, Україна*

Боровик Володимир Андрійович

*студент II курсу юридичного факультету
Ужгородського національного університету
м. Ужгород Україна*

Питання збереження національного мультипредметного тесту під час повномасштабної війни, а особливо обов'язковості його результатів для вступу на навчання за кошти фізичних або юридичних осіб, потребує не лише педагогічного, а насамперед правового та соціального аналізу.

Станом на 2026 рік Міністерство освіти і науки України зберегло НМТ як основний інструмент вступу на бакалаврський рівень вищої освіти. Відповідно до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2026 році, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 26 лютого 2026 року № 373 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 березня 2026 року за № 374/45768,

основою конкурсного відбору для значної частини вступників залишаються результати НМТ [4].

Під час повномасштабного вторгнення ворога на території України більшість батьків не бажаючи ризикувати здоров'ям та життям своїх дітей скерували їх для навчання до країн Європейського союзу, що призвело до значного відторгнення студентів із вищих навчальних закладів нашої країни. Поряд з тим, держава не зробила жодного кроку на зустріч випускникам, з метою збереження абітурієнтів. Постає логічне питання; Чому МОН відміняє НМТ під час війни?

Насамперед необхідно зазначити, що сам факт запровадження в Україні воєнного стану юридично не означає автоматичного припинення конкурсного вступу до закладів вищої освіти.

Відповідно до статті 53 Конституції України кожен має право на освіту. Держава забезпечує доступність освіти, а громадяни мають право безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних закладах вищої освіти на конкурсній основі [1].

Саме положення про конкурсну основу вступу на бюджет є одним із фундаментальних аргументів держави на користь існування уніфікованого механізму оцінювання вступників.

Крім того, відповідно до частини першої статті 44 Закону України «Про вищу освіту» прийом на навчання до закладів вищої освіти здійснюється на конкурсній основі відповідно до встановленого порядку прийому. Умови конкурсу повинні забезпечувати дотримання прав особи у сфері освіти [2].

Таким чином, основний юридичний аргумент МОН полягає в необхідності забезпечення єдиного та порівнюваного критерію оцінювання вступників.

Проте це ще не означає, що саме НМТ у його теперішній моделі є єдиним юридично можливим способом забезпечення конкурсності.

Конституція України вимагає конкурсної основи безоплатного здобуття вищої освіти в державних та комунальних закладах, однак Конституція не встановлює, що таким конкурсом обов'язково має бути саме НМТ. Це принципово важлива юридична обставина.

Тому питання полягає не в тому, чи має існувати конкурсний відбір взагалі, а в тому, наскільки обґрунтовано в умовах повномасштабної війни застосовувати однаковий централізований механізм оцінювання до дітей, які протягом кількох років перебували у принципово різних умовах навчання.

Одним із найсерйозніших питань до чинної моделі НМТ є фактична нерівність стартових можливостей випускників. Дитина, яка протягом останніх років навчалася у відносно безпечному регіоні або за кордоном, об'єктивно могла мати зовсім інші умови підготовки, ніж дитина

з Харкова, Херсона, Запоріжжя, Сумської, Донецької чи іншої території, яка систематично перебувала під обстрілами, навчалася дистанційно, переживала повітряні тривоги, відключення електроенергії, евакуацію або втрату нормального освітнього середовища.

Формально однаковий іспит у такій ситуації не завжди означає фактичну рівність. Стаття 24 Конституції України закріплює принцип рівності громадян перед законом [1]. Тому перед державою постає питання позитивного обов'язку враховувати об'єктивні відмінності у становищі різних категорій вступників.

Саме МОН фактично визнає існування такої проблеми, оскільки Порядком прийому 2026 року передбачено спеціальні умови вступу для окремих категорій осіб, зокрема вступників із тимчасово окупованих територій, територій бойових дій, ветеранів війни та деяких інших категорій [4].

Отже, сама держава вже виходить із того, що абсолютно однакова процедура для всіх у воєнних умовах не завжди забезпечує справедливість.

Основними аргументами на користь збереження МНТ МОН визначає наступні. По-перше, необхідність забезпечення конкурсного розподілу бюджетних місць. Коли держава оплачує навчання студента, кількість бюджетних місць обмежена. Відповідно, необхідно визначити об'єктивний критерій, за яким один вступник отримує бюджетне місце, а інший ні. По-друге, централізоване тестування зменшує ризики суб'єктивності та корупції під час вступу. Якщо повністю передати вступні випробування самим університетам, виникає ризик різних стандартів оцінювання. По-третє, НМТ дозволяє порівнювати результати вступників з різних шкіл та регіонів. Шкільні оцінки не завжди є абсолютно співставними: оцінка 11 балів в одному закладі освіти не обов'язково відповідає аналогічному рівню знань в іншому. Таким чином, певна форма незалежного оцінювання для розподілу бюджетних місць має обґрунтовану мету.

Однак значно складніше юридично та соціально обґрунтувати необхідність однакового застосування цього механізму до осіб, які НЕ претендують на фінансування навчання державою. Саме тут позиція держави може бути предметом серйозної правової дискусії.

Якщо особа вступає до приватного закладу вищої освіти і повністю оплачує своє навчання власними коштами, вона не претендує на бюджетне місце.

Виникає закономірне питання: «Який обмежений державний ресурс розподіляється між такими вступниками?». Якщо особа сплачує повну вартість освітньої послуги приватному університету, бюджетні кошти між такими вступниками не розподіляються. Отже, аргумент про

необхідність НМТ саме для справедливого розподілу бюджетних місць тут значною мірою втрачає своє значення.

Водночас необхідно юридично коректно зазначити, що приватний університет не перебуває поза системою державного регулювання освіти. Отримання освіти за власні кошти не означає автоматичного права бути зарахованим без виконання встановлених законодавством умов вступу. Саме цим МОН може обґрунтовувати поширення загального Порядку прийому і на приватні університети.

Порядок прийому 2026 року прямо встановлює загальні правила для суб'єктів освітньої діяльності різних форм власності.

Тобто з погляду чинного законодавства вимога НМТ для приватного ЗВО не є випадковою вимогою самого приватного університету. Вона є наслідком загальнодержавної моделі регулювання вступу.

Але питання полягає в іншому: «Чи має така модель залишатися саме такою?».

Закон України «Про вищу освіту» одним із фундаментальних принципів функціонування вищої освіти визнає автономію закладу вищої освіти [3]. Автономія передбачає самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень щодо розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу та інших питань у межах, установлених законом.

Тому цілком обґрунтованим є питання про те, чому приватний університет, який не отримує бюджетного фінансування для навчання конкретного вступника, не може самостійно визначити альтернативний механізм перевірки його готовності до навчання. Наприклад такі як: власний вступний іспит; співбесіда; врахування середнього бала документа про освіту; профільне тестування; комбінація декількох критеріїв; НМТ за бажанням вступника. Це дозволило б одночасно зберегти контроль за мінімальним рівнем підготовки вступника та забезпечити реальну автономію приватних закладів освіти.

Ще одним важливим аргументом є те, що якість вищої освіти забезпечується не лише вступними випробуваннями. Держава має систему ліцензування освітньої діяльності, акредитації освітніх програм, стандартів вищої освіти, контролю результатів навчання та інших механізмів забезпечення якості.

Тому виникає питання до МОН: «Чому саме результат тестування випускника школи повинен бути визначальним бар'єром для отримання ним платної вищої освіти?». Особливо якщо університет готовий провести власне вступне випробування та взяти на себе відповідальність за якість підготовки студента.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Офіційний портал Верховної Ради України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 12.08.2026).
2. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII. Офіційний портал Верховної Ради України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 12.08.2026).
3. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Офіційний портал Верховної Ради України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 12.08.2026).
4. Порядок прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2026 році, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 26 лютого 2026 року № 373, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 20 березня 2026 року за № 374/45768: <https://mon.gov.ua/npa/prozatverdzhennia-poriadku-priyomu-na-navchannia-dlia-zdobuttia-vyshchoi-osvity-v-2026-rotsi> (дата звернення 12.08.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-651-8-21>

ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Димар Наталія Михайлівна

асистент кафедри гістології та ембріології

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

м. Київ, Україна

Яременко Лілія Михайлівна

доктор медичних наук, професор,

професор кафедри гістології та ембріології

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

м. Київ, Україна

Сучасна медична освіта України розвивається в умовах одночасного впливу воєнного стану, цифрової трансформації та поширення дистанційної, змішаної й дуальної форм навчання. Це змінює організацію освітнього процесу, ускладнює доступ до клінічної й лабораторної підготовки, посилює психоемоційне навантаження студентів та актуалізує проблему збереження якості формування професійних компетентностей. Особливого значення це набуває під час